

függésben adhatjuk át önmagunkat és vágyainkat teljesen Istennek. Ez az oka egyébként annak is, hogy kifejezetten Isten elé kell tárnunk kéréseinket, noha ő úgyis tudja, hogy mi az, amire szükségünk van.

Aki rendszeresen és hosszan imádkozik, az általában több időt fordít Isten dicséretére és a hálaadó imára, mint az Istenhez intézett kérésre. Az ilyen ember életében az elmélkedő ima is nagyobb súlyt kap, mint a kérő imádság. Ennek ellenére a kérő ima nem hiányozhat a hívő ember életéből. Aki erről lemond, az elfeledkezik az ima dialogikus jelentségéről. Sőt: az imának csak akkor van egyáltalán értelme, ha megvan a lehetősége annak, hogy kéréseinkkel Istenhez forduljunk. Mert az, hogy Istennel személyes kapcsolatban állunk, csak akkor nem pusztá képzelődés, hanem életünknek értelmet adó valóság, ha az Istent megszólíthatjuk, és ha az Isten kéréseinkre számunkra érthető módon válaszolni tud.

Kereszty Rókus

AZ ISTENT SZERETŐKNEK MINDEN JAVUKRA VÁLIK

Szent Bernát gondolataiból

A kísértés gyakran megkörnyékez, hogy a testemet, betegségeimet, rossz hajlamaimat, a családomat, munkámat, lakásomat, az egész társadalmat okoljam a bajaimért, — azért, mert vergődöm, mert elfásulok, mert semmi kedvem nincsen, hogy föladtam a harcot önmagam faragásáért és mások megsegítéséért. Hányszor elfog bennünket a tehetetlenség és a kiszolgáltatottság érzése: a külső és belső erők törbe csálnak és fojtogatnak. Elveszik tőlünk az emberi és lelki kibontakozás lehetőségét.

Kevesen tudják, hogy ezekre a tipikusan mai problémákra mennyi segítséget kaphatnak Szent Bernáttól.¹ Isten újra meg újra „csapdába ejti”, erején felüli helyzetek elé állítja. Fiatalon, tapasztalatlanul rábízák egy új monostor alapítását: az első években többször közel kerülnek az éhhalálhoz; s a magas szárnyaló lelki vezető lehetetlen követelményeivel a kétségbeesés szélére sodorja a rábízott, földhözragadt lelkeket. S mikor rájön, hogy hibázott, akkor őt környékezi meg a kétségbeesés: hogyan lehetett ennyire érzéketlen a rábízottak iránt, akik őszintén és alázatosan megvallották neki hibáikat?

Sok öröme telt a clairvaux-i monostor közösségében. Szerzeteseihez meleg atyai és testvéri szeretet fűzte. De itt is nagy csalódás éri: titkára, akiben

¹ A legjobb Szent Bernát-életrajz: B. S. James, **Saint Bernard of Clairvaux. An Essay in Biography** (London: Hodder & Stoughton, 1957).

teljesen megbízott, évekig csalta, leveleket hamisított apátja nevében, s végül Bernát pecsétjével együtt megszökött.

A szent bölcsességének, rábeszélő erejének hamarosan híre megy. S őt, aki egyedüli Istennek és testvéreinek akart élni, egyre gyakrabban rángatják ki a monostorból, hogy a feudális Európa hatalmi és anyagi harcaiba keveredett egyházfők, főurak és királyok között igazságot tegyen. Hosszú ideig küszködik a „széttépettség” élményével, a monostor családjába visszavágyó szerzetes és az állandóan új megbízatásokat teljesítő próféta hivatása közti feszültséggel. S ne gondoljuk, hogy a középkorban Bernát csupa őszinte, jó kereszténnyel volt körülvéve. A főurak és főpapok csak egészen kis hányada szolgálta Krisztus érdekeit és osztozott Bernát lelki céljaiban. Néhány jóbaráttól eltérően éppolyan egyedül érzi magát a világban, mint a mai keresztény. II. Ince pápának megnyeri az egész Egyházat, és szétmállasztja az ellenpápa táborát. De utána tehetetlenül kell eltűnnie, hogy a győztes pápa bosszút állt volt ellenségein, megszegve Bernátnak tett ígését. Élete utolsó éveiben éri a legnagyobb megpróbáltatás: Keresztes hadjáratot hirdető fölhívására egész Európa megmozdul. Amerre megy, csodák kísérik. Ám a keresztes sereg vereségéért őt okolja a közvélemény. Soha többé nem nyeri vissza előbbi tekintélyét.

Ehhez a sok lelki szenvedéshez hozzájárul még egész életén keresztül tartó súlyos gyomorbaja. Gyomra alig tűr ételt, a gyakori hányadéknak külön helyet kell vágni a kórus mellett. Még meghalni sem engedik békében. Súlyos betegen fekszik, amikor a trèves-i érsek arra kéri, teremtsen békét a metzi püspök és a lorraine-i herceg között. Bernát fölkel az ágyból, elindul a hosszú útra. Kiegyeztetni a harcoló feleket, de Clairvaux-ba visszatérve újra ágyban esik és hamarosan meghal.

Mindez csak néhány példa arra, mekkora küzdelembe kerülhetett Bernátnak, hogy megértse és elhiggye, hogy „akik Istent szeretik, azoknak minden javukra válik”. Harmincegyszer idézi Róm 8,28-at, többször mint más szentírási helyet. Már a mondás ilyen gyakori előfordulása is mutatja, hogy „kulcszöveg” Bernát gondolatvilágának megértéséhez. A továbbiakban azt keressük, hogyan értelmezte ezt a szentpáli mondást.

1. Nem a bűnösnek, hanem „az Istent szeretőknek...“

A világ teremtésében megismerjük az Atya hatalmát, a teremtmények szép rendjében a Fiú bölcsességét, s a dolgok értékében a Szentlélek jóságát (VI/2 98²). Ezt a nagyszerűen és bölcsen berendezett világot Isten az övéi számára teremtette. De csak a lelki ember tudja a világot saját hasznára fordítani, az, akinek „rendezett” a szeretete, vagyis akinek a „dolgok valóban úgy izlenek,

² A zárójeles számok a kritikai kiadás kötet- és lapszámát jelölik: **S. Bernardi Opera vol. I—VIII.** Kiadták J. Leclercq, C. H. Talbot, H. M. Rochais (Roma: Editiones Cistercienses, 1957—1977).

amint vannak" (quaeque res vere sapiunt prout sunt), azaz mindent valódi értéke szerint becsül (II 82–83). A bűnös azonban fölforgatja ezt az értékrendet: az örökkévaló Isten helyett, akinek birtoklására teremtettet, a földi javak csalóka édességét akarja élvezni. Bernát nem a mai értelemben vett élvezetre gondol, hanem a „frui” szentágostoni jelentésére: a bűnös igazi örömet, végső célját az evilági, időleges javakban látja. Ezáltal nemcsak a világgal, hanem önmagával is ellentétbe kerül. Az Isten képére és hasonlatosságára teremtett lélek ugyan nem vesztheti el alapvető természetét, de a büntől eltorzul, „meggörnyed”, elveszti egyenes tartását, fölfelé irányuló tekintetét; a földi dolgokhoz hasonlóan (II 279–280):

... Úgy idomulsz a pénzeszsákhoz, mint szolga az úrnőjéhez; amint a szolga szükségszerűen együtt örül és együtt bánkódik úrnőjével, úgy te is lélekben együtt növekedsz és együtt fogysz a pénzeszacskóddal. Ha kiürül, összeszűgít a bánat, de ha megtelik, szétvet az öröm, vagy fölpuffaszt a kevélység (I 126–127).

Igy lesz a földiekhez ragaszkodó lélek, aki arra van hivatva, hogy Isten örök változatlanóságát kitartó hűségével tükrözze, a változó hangulatok rajbájá. Szüntelenül fogy és dagad, akár a hold.

A lélek nem vesztheti el egyszerűségét, szabadságát és halhatatlanságát. De azáltal, hogy halandó, földi dolgok után sóvárog, lelke ezekhez hasonlóan s így szellemi létével ellentétbe kerül. Ő, aki létében egyszerű, most a tettetés és képmutatás útjára lép; menekül attól, hogy szembenézzen önmagával. Halhatatlansága is megmarad, de a halandó javakhoz tapadva léte élő halál. Az akarat szabadságát sem vesztheti el, de mivel szabadon marad a bűn szolgátságában, önmaga foglya lesz:

Ki fog megszabadítani a saját kezemből? Mert nem azt teszem, amit akarok, de nem más, én magam akadályozom meg; azt teszem, amit gyűlölök, de nem más, én magam kényszerítem rá magamat (II 290).

Mind a kettő én vagyok: a bűnhöz tapadó akarat s az értelem, aki fölfogom Isten törvényének jóságát. Így, aki Isten ellensége lesz, önmagával is meghasonlik:

Semmi sem fordulhat Isten ellen úgy, hogy önmagával egységben maradjon. Akit az Isten vádol, az önmagát is vádolja (III 489).

Amíg a bűnös életben van ez az önmagával meghasonlott állapot még megfordítható, sőt az ebből fakadó szenvedés nemcsak Isten igazságos büntetése, hanem irgalmának a jele is. Isten éppen akarja fölébreszteni a bűnöst. Ha a bűnös meghallja az Isten szavát, s kegyelme arra serkenti, hogy akarata Isten akaratával egyesüljön, akkor egyszerre minden megváltozik: már az istenszeretet kezdeti fokán is minden javára fog dolgozni. Még akaratának megosztottsága, érzelmei, ösztönös vágyai ellentmondanak az Isten törvényének. Bár ez a belső ellenségeskedés szenvedést okoz a léleknek, de ha az nem egyezik bele a bűnös vágyakba, ez a szenvedés is csak hasznára válik.

2. „... minden ...“

Mindazok, akik Krisztust hittel befogadva, Isten akaratával egyesítik akaratukat, az Isten fiainak hatalmában részesednek. Ez azt jelenti, hogy minden, ami az Atyáé, most már az övék is (VI/2 111). Az Atya, aki egyszülött Fiajának nem kegyelmezett, hanem mindannyiunkért odaadta őt, vele együtt mindent nekünk adott (VI/1 76). De ugyan hogyan lehetne minden a miénk, kérdezhetné valaki, hiszen annyi minden zaklat és ellenünk szegül? Az is, ami szolgálni látszik, csak akkor szolgál, ha előbb mi szolgáltunk neki: ha nem növesztjük és törjük igába a barmot, nem szolgál nekünk. A föld is csak akkor ad kenyeret, ha előbb arcunk verejtékével megműveltük. Inkább minden tőlünk követel szolgálatot, ahelyett, hogy nekünk szolgáltana. Nem beszélve azokról a dolgokról, amelyek állandó veszéllyel fenyegetnek: a tűz azzal, hogy eléget, a víz azzal, hogy elmerít, a vadállat azzal, hogy széttép. Hogyan lehet egy ilyen szolgásra kényszerítő és az életünkre törő világáról józan ésszel azt állítani, hogy az Isten nekünk adta, hogy minden a hatalmában van annak, aki hisz? Szt. Bernát erre, a számunkra is égető kérdésre úgy felel, hogy magyarázza: az, hogy minden a mienk, annyit jelent, hogy minden a javunkra válik:

Okosan figyelj: nem azt mondja, hogy minden a kedved szerint kiszolgál, hanem a javadra válik. Nem az akaratunkat szolgálja, hanem a javunkat, nem az élvezetünket, hanem az üdvösségünket.

Ilyen értelemben nemcsak minden teremtmény, a jó és rossz emberek, a jó és rossz angyalok, hanem a jó- és balszerencse, a szorongatás, betegség, halál, sőt még az elkövetett bűnök is javunkra szolgálnak (VI/1 77).

Vizsgáljunk meg ezek közül néhányat részletesebben. Hogyan szolgálhat javunkra a bűn? Ebben az életben senki sem kerülheti el, hogy valamikor el ne essék. De némelyek úgy esnek el, hogy összetörik magukat: ártalmas székenbe vagy szégyentelenségbe esnek: mentegetik bűnüket, vagy még dicsérik is. Az igaz ember azonban az Isten kezébe esik. Még ez az esés is javára válik, hiszen alázatosabb és óvatosabb lesz. A hívő lélek valóban elmondhatja: „megmentőm vagy” (91. Zsolt). Isten az egész emberi nem teremtője és megváltója, de a kísértésben minden választott elmondhatja: „Te vagy az én Istenem”, mivel az Isten minden egyes választottat úgy fog föl estében, úgy ment ki a bűnből, mintha mindenki mást elhagyva egyedül övele törődne (IV 390–391).

Más esetben azt írja le Bernát, hogy a gőg bűne hogyan szolgálhat javunkra:

Jól futottam. De íme a bukás köve volt az úton. Belebotlottam és elesem. Gőg volt bennem és az Úr haraggal fordult el szolgáljától. Ezért szenvedek most attól, hogy meddő a lelkem és nincs benne áhítat. Hogy száradhatott ki ennyire a szívem, megaludt, mint a tej, olyan lett mint a kiaszott föld? Nem ízlik a zsoltár, nincs kedvem olvasni, nem

öröm az imádság, nem találok megszokott elmélkedéseimet. Hol van a Lélek mámore? Hol van a lelkem derűje, hol van a béke és az öröm a Szentlélekben? Lusta vagyok a testi munkára, álmos a virrasztásra, a haragban hirtelen, kitartó a gyűlöletben, a nyelvemmel és a hasammal szemben engedékenyebb, lomhább és tompább az ügghirdetésben.

Ha elismerjük, hogy a kegyelem megvonását megérdemeltük, az ilyen magatartás megszabadít a fennhéjázástól, visszaszerzi számunkra az áhítat kegyelmét. Így válik még a gőg bűne is javunkra (II 107-8).

Nemcsak a bűn, hanem minden szenvedés is a javunkra szolgál. Az aratás idején mondott beszédében Bernát így biztatja kemény munkára szerzeteseit:

Az, aki tökéletesen érzi a bűn súlyát és a lélek sérülését, vagy kevéssé, vagy egyáltalán nem érzi a test büntetését s nem tartja nehéz munkának azt, ami eltörli a múlt bűneit és megóv a büntől a jövőben (VI/2 219).

A testi szenvedés nemcsak arra jó, hogy megtisztít a múlt bűneitől és elveszi a kedvünket újabb bűnöktől, hanem hozzásegít ahhoz, hogy önmagunktól megszabadulva Krisztus ereje lakjék bennünk:

„Legszívesebben a gyöngeségeimmel dicsekszem – mondja Szt. Pál –, hogy Krisztus ereje költözzön belém” (2Kor 12,9). Valóban kívánatos gyöngeség, amelyért Krisztus ereje kárpótol. Ki adja meg nekem, hogy ne csak gyöngé legyek, hanem hogy egészen megfosztódjam és elszakadjak önmagamtól s így az erők Urának ereje szilárdítson? „Mert az erő a gyöngeségben nyilvánul meg a maga teljességében” (2Kor 12,10). S végül így foglalja össze: „Amikor gyöngé vagyok, akkor vagyok erős” (2Kor 12,10) (I 167).

Nemcsak a jó angyalokat rendelte Isten a szolgálatunkra. Az ördög is, akarat ellenére, kénytelen szolgálni az Isten fiait (IV 458). Az ördög irigysége révén jött a halál a világba (Bölcs 2,24). De a halál, az ördögi csel következménye is a szentek javára szolgál. Így a vértanú Szent Kelemen az ördög művén, a halálon keresztül győzte le az ördögöt: a halált szeretetből elviselve érdemelte ki a dicsőséget (V 413).

Nilván nem minden szolgálja üdvösségünket egyenlő módon. Az élettelen vagy értelmetlen létezők eszközei az Isten tervének, de nem tudatosan működnek vele együtt. A rossz angyalok és emberek akaratuk ellenére szolgálják javunkat.

Ezért amíg segítik azokat, akiknek ártani akarnak, amennyire a másoknak hasznára válik a gonosz tettük, annyira árt önmagunknak a gonosz szándékuk (III 197).

Végül a jó angyalok és a jó emberek nemcsak eszközei Isten mindent javunkra fordító tervének, hanem Isten segítőtársai is. Nemcsak ártaluk, hanem velük együtt dolgozik:

Vannak olyanok, akik akarják azt a jó művet, amelyen dolgoznak. Az Isten ezekkel megosztja művét, amelyet rajtuk keresztül hoz létre. Így Pál, mikor elsorolja azt a sok jót, amit Isten rajta keresztül tett, ezt

mondja: „Nem én, hanem az Isten kegyelme, amely velem van” (1Kor 15,10). Mondhatta volna, hogy „általam”, de mivel ez kevesebbet jelent, inkább azt írja: „velem”; ezzel önmagát merészen nemcsak szolgának tekinti a mű létrehozásában, hanem a létrehozó társának is, mivel egyetért vele szándékában (III 198).

Így a szent nemcsak passzív „haszonélvezője” az isteni tervnek, hanem Isten szabadon együttműködő munkatársa is.

3. „... javukra válik”

Miután láttuk, mi minden szolgál különböző módon az Istent szeretők jávára, vegyük most jobban szemügyre azt a jó célt s dinamizmust, amelynek elérésére minden összedolgozik, amely ennek a jónak az elnyerésére vezet.

A végső cél, amint már láttuk, az üdvösségünk, amit Szent Bernát többféle módon fogalmaz meg: pl. az Istent szeretni egész szívedből, egész lelkedből és minden erődből (III 143–144). Vagy egészen a megdicsőült Krisztushoz hasonulva, erejében, bölcsességében és szépségében részeseodve lelki házasságra lépni az Igével, helyesebben megélni önmagunkban az Egyház és Krisztus lelki nászát (II 314–315).

Erre hívja Isten a lelket, bármilyen bűnös, sebzett, földhözragadt legyen is. Erre dolgozik össze az egész mindenség, sőt mindaz, ami eltorzult a teremtésben, a bűn és annak minden következménye, minden szenvedés, és betegség. Íme, mekkora a hatalma az Isten fiainak, hogy ilyen örökséget kapnak s ennek elérésére minden szolgálatukra áll. Am mindez nem automatikusan történik, hanem hitük arányában: „Minden talpalatnyi föld, amelyre lábatok lép, a tiétek lesz” – idézi Bernát gyakran a MTörv 11,24-et a hit hatalmára vonatkoztatva. „A nagy hit dolgokat érdemel. S amilyen messzire nyújtod a bizalom „lábát” az Úr javaiban, annyit fogsz belőlük birtokolni” (I 231). Fontos, hogy a merész hit és a merész imádság helyes irányba nyújtsa ki a „lábát”: a földi dolgokat csak annyiban kérje, amennyiben szükségesek, de még azokat se túlságosan.

Ugyanez áll olyan lelki kegyelmekre is, amelyek nélkül üdvözülhetünk, mint pl. az isteni dolgokról való beszéd tudománya, vagy a gyógyítás ajándéka, s mindaz, amiről nem tudjuk, hogy hasznunkra van-e.

De ezeket kérd egész szívvel és minden időben. Ezekért kiáltson vágyad Istenhez szünet nélkül és rendületlenül, hogy eltöltsön kegyelme és tetszést találj jóságá színe előtt; hogy benne élj és benne halj; hogy láthasd dicsőségét és örülj az Istenben mindörökké. Az Írás ezekről mondja: „Imádkozzatok szüntelenül” (1Tesz 5,17). A próféta is így szól: „Keresd tekintetét! Uram, a te arcodat akarom keresni” (Zsolt 27,8). És másutt: „Egyet kérek az Úrtól, csak egy a vágyam: hogy életem minden napján az Úr házában lakjam” (Zsolt 27,4) (VI/1 191).

Minél inkább Istent kívánja a lélek, és minél inkább Krisztushoz hasonul, annál jobban levetik hamis külsejüket a földi dolgok, ami arra készíti a bűnöst, hogy állandóan utánuk fusson, hogy hasztalanul velük próbáljon tölte-

kezni. A bűnös olyan, mint az éhes ember, aki a száját a szélnek tátja s a levegőt nyeldesve akar jóllakni (III 137). Az Istent szerető embernek a földi dolgok a maguk valódi természetében és értékében jelennek meg, az ő szolgálataira állnak (I 125–127).

Az Isten kegyelme a hit és a bizalom révén arra is képesít, hogy a jó és balszerencse, a szomorú és vidám idők, a megtapasztalt áhítat és a lelki szárazság körforgásában a lélek meg ne inogjon, hanem a változhatatlan, szilárd isteni örökkévalósághoz hasonljon. A lélek kitartó szilárdsága az isteni örökkévalóságot, az Isten szeretetének örök megbízhatóságát tükrözi számunkra. Ugyanakkor ez a lelki szilárdság és állhatatosság még inkább alkalmassá teszi a leiket arra, hogy minden neki szolgáljon (VI/2 168; III 493).

Befejezésül hadd foglaljam össze az eddig mondottakat egy hosszabb szentbernáti idézettel, mely minden magyarázatnál többet rejt magában:

Amikor erős vagy, ... ne érezd magadat biztonságban, hanem kiáltás az Úrhoz a prófeta szavával: „Ha fogytán az erőd, Te el ne hagyj!” A kísértés idején pedig a menyasszonnyal mondás: „Vonz magadhoz, keneteid illatában futunk utánad.” Így nem hagy el a remény a rossz időben, s előrelátó maradsz, ha jól megy sorod. S míg a jó és rossz idők egymást váltják, te valamiképpen az örökkévalóság képmását hordozod magadban, a szilárd lélek sérthetetlen és rendíthetetlen nyugalmát. Áldod az Urat minden időben és az ingatag világ kétes sikerei és biztos kudarcjai között jogot formálsz valamilyen örök változhatatlanság állapotára. Közben elindulsz a megújulás útján s átalakulsz annak az örök Istennek egykori jeles hasonmására³, akinél nincsen változás, de még a változandóság árnyéka sem. Hiszen úgy leszel ezen a világon, mint Ő maga: nem félsz, ha rosszul megy sorod, s ha jól, nem renyhülsz. Ez a jele, mondom, annak, hogy e nemes teremtmény, aki Alkotója képére és hasonlatosságára teremtett, már kezdi visszaszerezni, sőt szinte már visszanyerte egykori nemes méltóságát. Méltóságán alulnak tartja, hogy ehhez az esendő világhoz hasonljon. Pál tanítása szerint inkább arra törekszik, hogy értelmében megújuljon s azon hasonlatosságra alakuljon át, amelyre teremtették. Ezáltal eléri, hogy – amint ez méltányos is – a világ, amelyet miatta teremtettek, csodálatos módon hozzá alakul. Minden leveti hamis külsejét s mintegy saját természetes alakjában kezdi a javát szolgálni, föllismervén urát, akinek szolgálataira teremtett.

Ezért úgy gondolom, hogy mindegyik testvére is áll az, amit önmagáról mondott az Egyszülött Fiú, ti., hogy mindent magához vonz, ha fölmagasztalják a földről. Azokra a testvérekre gondolok, akiket az Atya előre ismert és előre arra rendelt, hogy Fia képmásához hasonljanak, s így a sok testvér között Ő legyen az elsőszülött. Merészen kimondom tehát én is: mindent magamhoz vonzok, ha fölmagasztalnak a földről. Nem könnyelműen alkalmazom magamra testvérem (Krisztus) mondását, hiszen magamra öltöm hasonlóságát. Ha pedig ez így van, ne higgyék a világ gazdagjai, hogy Krisztus testvérei egyedül az égi javakat birtokolják pusztán azért, mert hallják a krisztusi mondást: „Baldogok a lélekben szegények, mert övék a mennyek országa” (Mt 5,3). Mondom, ne higgyék, hogy Krisztus testvérei egyedül az égi javakat

³ Ez az „egykori jeles hasonmás” Ádám lelkét jelenti a bűnbeesés előtt.

birtokolják, mivel csak az égi javak ígéretét hallják. A földi javak is az ő tulajdonuk, de úgy, „mintha semmijük sem volna”. Minden az övék: nem koldulnak, mint aki nyomorog, hanem úgy viselkednek, mint a dolgok urai. Annál inkább urak, minél kevésbé kívánják a dolgokat. Röviden: a hívő az egész világ gazdagságát birtokolja (Bölcs 17,46). Valóban az egész világot, mivel a jó és a balsors, minden egyenlőképpen szolgálja és javára válik (I 125–126).

* * *

Bernát nem sokat beszél arról, mit jelent a világ igazi birtoklása. Nem öleli magához Szent Ferencként a természetet, nem csókolja meg fölszabadult zokogással a földet, mint az Istenét újra megtalált Aljósa a Karamazov testvérekben. Arról sem beszél, hogy az emberi haladás miképpen szolgálja az Isten tervét, mint Teilhard de Chardin. De nagyon sokat tud arról, hogy az emberrel ellenkező külső és belső erők hogyan segítik a lelket az Istennel való egyesülés útján. S éppen ez a szubjektív krízisélmény hozza őt közel a mai emberhez. Ahhoz a szorongatott emberhez szól, aki úgy érzi, hogy minden összeesküdött boldogsága ellen, a külvilág és az benne lappangó sötét erők. Bernát ennek a modern embernek mondja Pilinszkyvel, hogy az egyetlen megoldás: önként belefeküdni a présbe. Hiszen ebben a présben, amiről a hitetlen azt hiszi, hogy agyonlapítja, az Isten úgy van jelen mindenki számára, mintha egyedül ez az egyetlen ember létezne: külső és belső szenvedését pontosan úgy szabja ki, hogy az javára váljon.

Günter Bleickert

ÁBRAHÁM HALLGAT ISTENÉRE

Beszélgetés Izrael ősatyjával

Ábrahám az első hívő, akivel kezdetét veszi Izrael hitének története. A rá vonatkozó elbeszélésekben azonban össze van sűrítve mindazon tapasztalat teljessége is, amelyet Izrael élt át fejlődése folyamán. A bibliai történetekben tehát annyira egybefonódik Ábrahám személye s története, valamint a nemzetség pátriárkájáé, a róla elnevezett törzsé, sőt egész Izraelé, hogy alig lehet szétbogarzni az egyes szálakat. De nem is ez a lényeges. Sokkal fontosabb az, hogy ki-ki saját élettörténetét belefoglalja ebbe a szövevénybe. Ahogy a Zsidóknak írt levél (12,2) mondja, a keresztény hit „szerzője és bevezetője” Jézus. Fényét azonban a villámot megelőző villanásokhoz hasonlóan előre jelezték nagy személyiségek, különösen pedig Ábrahám.

Amikor Ábrahámra gondolok, mindig jut eszembe: elmaradt áldozatának – hála Istennek! – képei cikáznak fejemben. Kérdések merülnek fel bennem, amelyeket szívesen feltennék magának Ábrahámnak is, mivel a bibli-